
Les guàrdies de 4 hores o 8 ampolletes

Autor:

Data de publicació: 11-11-2014

Als vaixells catalans de l'època de la vela i les galeres (la Royal Navy ens ho va copiar), s'utilitzava la campana dels vaixells per dir a tothom a bord quina hora era. S'utilitzava una ampolleta de mitja hora i, cada vegada que el nauxer encarregat girava l'ampolleta, es feia sonar la campana un nombre determinat de vegades per fer saber a la tripulació quan temps havien estat de guàrdia i quan s'havien de fer càrrec del pròxim relleu. Per tal d'evitar qualsevol discrepància a l'hora de fer girar l'ampolleta, el dia naval començava al migdia, quan el capità i els oficials superiors establien que el Sol arribava al seu zenit aquell dia, i aquest moment s'utilitzava per iniciar el cicle diari (no el del rellotge del "morro de la Barceloneta").

Com sabreu, navego des dels 15 anys (1960).., als 16 a Preu vaig estudiar tota la trigonometria esfèrica a l'abast universitari (fórmules de Bessel, etc..) i a part de que l'ampolleta fós catalana (i la brúixola pot-ser també!), i d'intuir que els catalans sabíem prou astronomia, per navegar a on fós amb els nostres portolans.. volia que els noms dels vents levantiscos fossin catalans, vegeu

El 1381, el príncep/infant Joan, duc de Girona, feu entrega del millor mapa cartogràfic del món conegut fet fins aleshores (que es tingui constància), a càrrec del mallorquí Cresques Abraham, al rei de França, el conegut Atlas Català, fet el 1375. Al Comte de Foix li envia, per En Pericó Esplugues, cambrer, un astrelau, un mapamundi, unes hores d'arena e un almanach de tres anys.

Les guàrdies de quatre hores o vuit ampolletes

Als vaixells catalans de l'època de la vela i les galeres (la Royal Navy ens ho va copiar), s'utilitzava la campana dels vaixells per dir a tothom a bord quina hora era. S'utilitzava una ampolleta de mitja hora i, cada vegada que el nauxer encarregat girava l'ampolleta, es feia sonar la campana un nombre determinat de vegades per fer saber a la tripulació quan temps havien estat de guàrdia i quan s'havien de fer càrrec del pròxim relleu.

Per tal d'evitar qualsevol discrepància a l'hora de fer girar l'ampolleta, el dia naval començava al migdia, quan el capità i els oficials superiors establien que el Sol arribava al seu zenit aquell dia, i aquest moment s'utilitzava per iniciar el cicle diari (no el del rellotge del "morro de la Barceloneta").

«

La dotzena del crestià és quel alguatzir de cascuna galea faça observar les guaytes acostumades de nits e de dies. E si lo nauxer és diligent deu bé guardar les hores en popa e daquell qui les guarda per cosia. Per guisa que sapien lo temps qui passa quan és en quan van o quan tornen atràs e així de les altres circumstàncies.

Depenent del nombre de tripulants disponibles i del nombre d'oficials entrenats de guàrdia, la tripulació es podia dividir

en dos o tres guàrdies. Normalment eren dos, les guàrdies d'estribord i les guàrdies de babord. El sistema de tres guàrdies era més popular entre les tripulacions, ja que tenien un descans complet de vuit hores, però no era gaire utilitzat.

Les 24 hores del dia es dividien en 6 guàrdies de quatre hores. Aquest últim va tenir l'efecte d'intercanviar la tripulació de manera que les mateixes persones no sempre estiguessin de servei al mateix temps. Les guàrdies rebien el nom de :

la 1ª guàrdia de tarda era de les 12:00 fins a les 16:00
la 2ª guàrdia de tarda era de les 16:00 fins a les 20:00
la 1ª guàrdia de nit era de de les 20:00 fins a mitjanit
la 2ª guàrdia de nit era de de les 0:00 fins a les 04:00
la 3ª guàrdia de nit era de de les 04:00 fins a les 08:00
la 1ª guàrdia del matí era de de les 08:00 fins al migdia

Durant aquestes guàrdies la campana sonava cada mitja hora (al girar l'ampolleta) i el nombre de campanades s'incrementava en un cada vegada. Així que al cap de mitja hora de guàrdia sonava una campanada, al cap de una hora sonaven dues campanades, després 3 campanades etc. i la guàrdia acabava a les vuit campanades .

Per tant, podeu utilitzar l'anterior per poder calcular l'hora utilitzada en els diaris. Si una expedició sortia a la 3ª guàrdia de nit amb quatre campanades, sortia a les 6 del matí. Les tres guàrdies de nit es corresponen més o menys amb les imaginàries de l'exèrcit actual.

Nº campanes

1ª guàrdia
de tarda

2ª guàrdia
de tarda

1ª guàrdia
de nit

2ª guàrdia
de nit

3ª guàrdia
de nit

1ª guàrdia

del matí

Una

12:30

16:30

20:30

00:30

04:30

08:30

Dues

13:00

17:00

21:00

01:00

05:00

09:00

Tres

13:30

17:30

21:30

01:30

05:30

09:30

Quatre

14:00

18:00

22:00

02:00

06:00

10:00

Cinc

14:30

18:30

22:30

02:30

06:30

10:30

Sis

15:00

19:00

23:00

03:00

07:00

11:00

Set

15:30

19:30

23:30

03:30

07:30

11:30

Vuit

16:00

20:00

Mitjanit

04:00

08:00

Vaig traduir la cançò de les vuit ampolletes dels mariners
Es parlava del moldre de l'ampolleta perquè l'arena al caure sembla l'arrós caien d'un molinet..

Salta a la navegació Salta a la cerca

Text trobat en castellàAdaptació d'en Manel

[Els de popa comencen amb un cant]
Bendita la hora

en que Dios nació.

Santa Maria que le parió

y San Juan que le bautizó .

La guardia es tomada,

la ampolleta muele.

Buen viaje haremos

si Dios quiere

[Al cap de..]

Buena es la que va,

mejor la que viene.

Siete es pasada

y en ocho muele.

Y más molerà

si Dios quisiere.

Cuenta y pasa

que buen viaje faza.

[Ah de proa, alerta y buena guardia!]

[Els de proa contesten amb un cant]

Bendita sea la luz

y la Santa Veracruz

y el Señor de la Verdad

y la Santa Trinidad.

Bendita sea el alba

y el Señor que nos la manda.

Bendito sea el dia

y el Señor que nos lo envía

[Cant dels de popa de 6 síl·labes]
Beneïda l'hora

en què Déu va néixer.

Qui el va engendrar

i qui el batejà.

La guàrdia ja és presa,

l'ampolleta mol.

Bon viatge farem

si és que Déu ho vol.

[sis ampolletes....]

Bona és la que va,

millor la que ve.

La set es passada

i la vuit ja mol.

i més que moldrà

si és que Déu ho vol.

Quan ja compta i passa

bon viatge fassa

[Ah de proa, alerta i bona guàrdia!]

[per dir que no s'han adormit-8 síl·labes]

Beneïda sia la llum

i la Santa Veracreu

i el Senyor de la Veritat

i la Santa Trinitat.

Beneïda sigui l'alba

i el Senyor que a tots ens guarda.

Beneït sigui ja el dia

i el Senyor que ens el envia...

L'origen de l'ampolleta l' explico al meu article d'en.wiki

https://en.wikipedia.org/wiki/Marine_sandglass

Un registre primerenc és un rebut de venda de Thomas de Stetesham, secretari de la nau Anglesa "La George", el 1345:

«

"The same Thomas accounts to have paid at Lescluse, in Flanders, for twelve glass horologes (" pro xii. orlogiis vitreis "), price of each 4½ gross', in sterling 9s. Item, For four horologes of the same sort (" de eadem secta "), bought there, price of each five gross', making in sterling 3s. 4d." [17][18]

»

La segona referència es troba en un extens inventari de les coses propietat de Carles V de França que estaven en el seu poder al moment de la seva mort el 16 de setembre de 1380. [19] Hi ha un article citat com "heures de naviguer" de l'estudi del rei al seu castell de Saint Germain en Laye, que es descriu de la següent manera: [17][19][20]

«

"Item ung grant orloge de mer, de deux grans fiolles plains de sablon, en ung grant estuy de boys garny d'archal. [17][19][20]

(..Article un rellotge de mar gran, amb dos grans ampolles plenes de sorra, en una gran caixa de fusta guarnida amb

»

Aquest "orloge de mer" o "heures de naviguer" li va ser enviat, com un regal, quan encara era només un príncep (sent, per tant, abans de 1356 quan va prendre el lloc del seu pare a la presó), per la seva tia Violant d'Aragó, quan li demana un manuscrit de Joan de Mandeville, "per traduir-ho a la llengua aragonesa". Aquest punt és cabdal per saber la llengua de l'original, atès que no li diu "per traduir-lo a la llengua catalana" que era la més important per ser la seva -implicant que no li feia falta cap traducció- d'altra banda, si n'hagués tingut a Catalunya una còpia en llengua catalana no hauria demanat el de la seva tia, ergo el manuscrit de Violant d'Aragó estava en català.[21]

Dotzè del Crestià (Valencia; edició de 1484 d'un text anterior a 1392)[22]

El més interessant de la segona referència, la de Carles V de França, és que una ampolleta d'hores es defineix com "ung grant orloge de mer" ("un gran rellotge de mar"), això juntament amb el fet que la primera explicació del seu ús en el mar apareix en el treball de Francesc Eiximenis "el dotzé del Crestià" i que l'hi va donar com a regal la seva tia Yolanda d'Aragó, suggereix que, en aquest període, la importància d'un rellotge de sorra estava comunament relacionada amb el seu ús en el mar i la seva demanda de fabricació va poder haver-se originat a partir de les necessitats de navegació de la Corona d'Aragó, un poder marítim del moment en el Mediterrani.[23][21][24]

Francesc Eiximenis en el Dotzè del Crestià parlava de la guerra naval i de la disciplina i ordre que cal observar en els vaixells. Pel que fa a la mesura del temps escrigué el següent:[25]

«

La dotzena és quel alguatzir de cascuna galea faça observar les guaytes acostumades de nits e de dies. E si lo nauxer és diligent deu bé guardar les hores en popa e daquell qui les guarda per cosia. Per guisa que sapïen lo temps qui passa quan és en quan van o quan tornen atràs e així de les altres circumstàncies.

»

— Dotzé del Crestià; cap CCCXXXVI

Un tractat posterior, el manuscrit francès Stolonome dels anys 1547-1550, diu que cada galera ha de portar: "...Quatres ampouletes à sablon pour mespartir les gardes à heures...". Una frase molt similar a la catalana d'Eiximenis.[26]

Mallorca 1541[modifica | modifica el codi]

A la visita de Carles V aquest fou rebut de manera triomfal. Mallorca va organitzar tota mena d'actes commemoratius, construint arcs adornats amb rètols simbòlics, amb la participació de ciutadans disfressats representant al·legories. Una crònica descriptiva dels actes ofereix dues referències interessants a l'ampolleta.[27]

Ramon Llull era representat amb una ampolleta i un bàcul.

«

... Ramon Lull doctor il·luminat nostre : vestit de burell blanch qui tenia en la mà dreta unas horas: y en la squerra un gaiato...

»

Hi havia una senyora que representava la navegació amb unes hores i una brúixola. La descripció demostra la equivalència entre "ampolleta" i "hores".

«

... A la altra part sots lo dit arch triomfal debaix la volta havia una altra senyora que tenia sobre lo cap un relotge o horas de vidre de ampolleta. Y en la una mà tenia una buxola de navegar. Y en l'altra mà un timó de un vexell: dins lo qual ells estava dreta : navegant a velas plenas sobre la mar : que era sens gabias y sens bombardes ni armes . Y deya's Navigatio...

F.J.Britten (190x). OLD CLOCKS AND WATCHES & THEIR MAKERS. LONDON B. T. BATSFORD, 94 HIGH HOLBORN. pp. 16 and 249.

Time Museum; Bruce Chandler; Anthony John Turner (1985). The Time Museum: Time measuring instruments. pt. 1. Astrolabes, astrolabe related instruments. The Museum. ISBN 978-0-912947-01-3.

Gerhard Dohrn-van Rossum (15 June 1996). History of the Hour: Clocks and Modern Temporal Orders. University of Chicago Press. pp. 380–. ISBN 978-0-226-15510-4.

hi ha és un manuscrit que diu que diu que Johan I va enviar a Charles IV unes hores, un mapamundi i un astrelau:

<http://www.raco.cat/index.php/MemoriasRABL/article/view/205302/298566>

<http://www.raco.cat/index.php/MemoriasRABL/article/view/205300/298564>

<http://www.raco.cat/index.php/MemoriasRABL/article/view/205305/298570>

SANITAT Y CULTURA DE JOHAN 1: - Era de mena ... - Raco

www.raco.cat/index.php/MemoriasRABL/article/viewFile/.../298564

per J Ma

dito nuestro Secretario vos embiamos duas delas ditas sortillas e el1 vos in- formard en qual ciat per construccions e sortilegis de ymagens, es ver que un nigromantich, loqual Al Comte de Foix li envía, per En Pericó Esplugues, cambrer, un astrelau, un mapamundi, unes hores d'arena e un almanach de tres anys.

(el famós Atles català.) i els estudiosos han acordat que ambdues coses després passen a poder del rei Carles V...perquè el mapamundi es troba al palau reial i les hores estan a l'acta notarial del seu testament,